

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 31 грудня 2004 р. N 992-р
Київ

Про схвалення Концепції Державної
програми проведення моніторингу
навколишнього природного середовища

1. Схвалити Концепцію Державної програми
проведення
моніторингу навколишнього природного середовища
(додається).

2. Мінприроди, МНС, МОЗ,
Мінагрополітики,
Держкомприродресурсів, Держводгоспу,
Держжитлокомунгоспу,
Держкомлісгоспу, Держкомзему подати в шестимісячний
строк
Кабінетові Міністрів України проект Державної програми
проведення
моніторингу навколишнього природного середовища.

Прем'єр-міністр України
В.ЯНУКОВИЧ

Інд. 33

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів
України
від 31 грудня 2004 р. N
992-р

КОНЦЕПЦІЯ
Державної програми проведення моніторингу
навколишнього природного середовища

1. Проблема, для розв'язання якої
розробляється Програма

Екологічна ситуація в Україні залишається вкрай складною, навантаження на навколишнє природне середовище зростає. Забруднення і виснаження природних ресурсів продовжує загрожувати здоров'ю населення, екологічній безпеці та економічній стабільності держави.

Недостатньо уваги приділяється охороні земельних ресурсів, скорочуються площі зелених насаджень у населених пунктах, не здійснюються належні заходи щодо забезпечення науково обґрунтованого відтворення і невиснажливого використання тваринного світу, нерационально використовуються водні ресурси, триває їх забруднення та виснаження. Стан атмосферного повітря в більшості міст за окремими показниками не відповідає встановленим нормативам. Залишається нерозв'язаною проблема збирання, оброблення, знешкодження та видалення відходів.

Така екологічна ситуація зумовлена рядом факторів, у тому числі незадовільним функціонуванням державної системи моніторингу довкілля (далі - система моніторингу), створеної для збирання та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища, прогнозування його змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень з питань запобігання негативним змінам навколишнього природного середовища та дотримання вимог екологічної безпеки.

Основними завданнями системи моніторингу є:

проведення систематичних спостережень, збирання та збереження даних про стан навколишнього природного середовища;

створення та ведення банків даних і забезпечення інформаційного обміну;

аналіз інформації, оцінка стану навколишнього природного середовища і впливу на нього факторів забруднення, прогнозування змін та інформаційно-аналітична підтримка прийняття рішень з питань охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки;

удосконалення нормативного, методичного та технічного забезпечення збирання, збереження, оброблення та аналізу даних;

забезпечення достовірності інформації, що надається органам державної влади та органам місцевого самоврядування, громадським і міжнародним організаціям.

Передбачається функціонування системи моніторингу на загальнодержавному, регіональному та локальному рівні (відповідно у межах країни, адміністративних одиниць та їх окремих територій).

Проведення моніторингу покладено на дев'ятьох суб'єктів системи моніторингу: Мінприроди, МНС, МОЗ, Мінагрополітики, Держкомприродресурсів, Держкомлісгосп, Держводгосп, Держкомзем і Держжитлокомунгосп.

Координацію діяльності суб'єктів системи моніторингу здійснює

міжвідомча комісія, склад якої затверджується Кабінетом Міністрів України.

Забезпечення функціонування єдиної системи моніторингу є достатньо складним завданням, яке потребує вирішення цілого ряду як організаційних, так і технічних питань.

Відповідно до функціональних завдань (отримання і збереження первинних даних; оброблення, аналіз і подання інформації; оцінка, контроль та планування заходів щодо поліпшення стану окремих компонентів довкілля) на рівні окремих суб'єктів системи моніторингу створено власну структурно-організаційну, науково-методичну та технічну бази.

При цьому забезпечується проведення спостережень за станом окремих компонентів довкілля, впливом на нього відповідних джерел забруднення та природних процесів і явищ.

Неоптимальне функціонування системи моніторингу на сьогодні зумовлюється низьким рівнем уніфікації нормативно-методичної бази, технічного забезпечення та взаємодії її суб'єктів, а також недостатнім обсягом фінансування робіт.

Основними недоліками, що зумовлюють низьку ефективність функціонування системи моніторингу, є:

відсутність єдиної мережі спостережень;

застаріле технічне і методичне забезпечення спостережень;

відсутність сучасного технічного оснащення центрів системи

моніторингу в більшості регіонів;

неузгодженість окремих елементів інформаційних технологій, що використовуються суб'єктами системи моніторингу;

неповна відповідність нормативно-технічного та нормативно-правового забезпечення системи моніторингу сучасним вимогам.

2. Визначення мети Програми

Програма спрямована на поліпшення стану навколишнього природного середовища, підтримання екологічної рівноваги на території України, забезпечення конституційного права людина на безпечне довкілля шляхом підвищення ефективності функціонування системи моніторингу.

3. Визначення і порівняльний аналіз можливих варіантів розв'язання проблеми та обґрунтування оптимального варіанту

Аналіз можливих шляхів розв'язання проблеми дає підстави для висновку, що здійснити це можна насамперед на основі створення нової мережі спостережень без використання існуючої, що потребує занадто великого обсягу коштів для фінансування, або з її використанням.

Концепцією передбачається максимальне використання існуючого потенціалу без залучення значних капіталовкладень протягом найближчих років шляхом поетапного удосконалення організаційного, правового, методичного і технічного забезпечення системи

моніторингу з урахуванням сучасних інформаційних потреб та рекомендацій Європейської економічної комісії ООН.

4. Шляхи та засоби розв'язання проблеми

Програмою передбачається проведення заходів, спрямованих на поліпшення стану навколишнього природного середовища шляхом підвищення ефективності використання та зміцнення існуючого потенціалу служб спостережень суб'єктів системи моніторингу на основі задіяння нормативно-правових, економічних, фінансових, науково-експертних, інформаційно-освітніх та інших засобів, а також шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій, застосування засобів вимірювальної техніки, уніфікованих методик вимірювання, оптимізації показників спостережень і створення на їх основі єдиної мережі спостережень.

Об'єкти системи моніторингу

Об'єктами системи моніторингу є атмосферне повітря, води, біологічне різноманіття, ліси, землі, поводження з відходами, фізичні фактори впливу, геологічне середовище.

Моніторинг стану атмосферного повітря проводиться у межах населених пунктів і територій природно-заповідного фонду та рекреаційних територій щодо:

атмосферних опадів;

джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

інших джерел забруднення атмосферного повітря, де проводяться

спостереження;

транскордонного перенесення забруднюючих речовин з атмосферним повітрям.

Моніторинг стану вод проводиться щодо:

поверхневих вод суші, у тому числі природних та штучних водойм, водотоків та інших об'єктів поверхневих вод;

підземних вод, у тому числі питних, мінеральних, промислових, термальних та їх родовищ;

ґрунтових вод;

морських вод, у тому числі перехідних, прибережних, внутрішніх, територіального моря та виключної (морської) економічної зони України;

джерел забруднення поверхневих вод суші, морських і підземних вод, у тому числі дренажних (з меліоративних систем);

донних відкладів як джерела вторинного забруднення поверхневих вод;

джерел та систем постачання питної води;

транскордонного перенесення забруднюючих речовин з поверхневими водами;

використання водних ресурсів.

Моніторинг показників біологічного різноманіття проводиться щодо:

наземних і водних екосистем;

територій природно-заповідного фонду;

рослинного покриву;

сільськогосподарських рослин;

зелених насаджень у містах і селищах міського типу;

сільськогосподарських тварин;

об'єктів тваринного світу;

інших біологічних утворень.

Моніторинг стану лісів проводиться щодо:

лісової рослинності;

лісової фауни, у тому числі мисливської;

лісових ґрунтів;

земельних ділянок, не вкритих лісовою рослинністю, але наданих для потреб лісового господарства.

Моніторинг стану земель проводиться щодо:

забруднення земель різного призначення, у тому числі зрошуваних та осушених, земель територій природно-заповідного фонду, рекреаційного призначення і територій населених пунктів;

забруднення земель сільськогосподарського призначення;

негативних процесів, пов'язаних із зміною родючості ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення;

зміни ландшафтів, зумовленої сільовими потоками, землетрусами, карстовими, криогенними та іншими явищами, а також процесами, пов'язаними з утворенням ярів та активізацією зсувів;

стану берегових ліній річок, морів, озер, заток, водосховищ, лиманів, гідротехнічних споруд;

небезпечного підвищення рівня ґрунтових вод (підтоплення) на території населених пунктів.

Моніторинг у сфері поводження з відходами проводиться щодо:

місць та об'єктів збирання, зберігання, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів;

впливу на навколишнє природне середовище місць та об'єктів знешкодження, розміщення та захоронення відходів;

транскордонного обігу відходів.

Моніторинг фізичних факторів впливу проводиться щодо:

акустичного впливу на довкілля;

іонізуючого випромінювання, у тому числі радіаційного;

неіонізуючого випромінювання, у тому числі електромагнітного.

Моніторингу підлягають території населених пунктів та ті, що призначені для забудови, а також санітарно-захисні зони і зони обмеженої забудови навколо джерел фізичного впливу на навколишнє природне середовище.

Моніторинг стану геологічного середовища проводиться щодо:

екзогенних та ендегенних геодинамічних процесів, у тому числі визначення їх просторових і видових характеристик, активності

проявів;

геохімічних показників, у тому числі визначення вмісту та поширення природних і техногенних хімічних елементів та сполук;

геофізичних полів, у тому числі фонових та аномальних;

підземних вод, у тому числі оцінки ресурсів, їх гідрогеологічних та гідрохімічних показників і властивостей.

Удосконалення системи моніторингу

Удосконалення системи моніторингу має на меті якнайповніше задоволення інформаційних потреб суспільства.

Передбачається, що робота проводитиметься у рамках державної, регіональних і галузевих програм моніторингу довкілля.

У разі потреби можуть розроблятися спеціальні програми для отримання інформації, пов'язаної з надзвичайними ситуаціями природного та техногенного характеру, транскордонним моніторингом тощо.

З метою забезпечення збирання, збереження, оброблення та аналізу даних і підготовки необхідної інформації передбачається створити центри на загальнодержавному і регіональному рівні, а також на рівні суб'єктів системи моніторингу, які здійснюватимуть розроблення програм та координацію їх виконання.

З метою забезпечення інтеграції інформаційних ресурсів та взаємодії суб'єктів системи моніторингу необхідно створити єдину

автоматизовану підсистему збирання, оброблення, аналізу і зберігання даних.

Для збереження даних моніторингу та подальшої роботи з ними створюватимуться розподілені бази даних і комплексні банки інформаційних ресурсів.

5. Механізм виконання Програми

Організаційне забезпечення виконання Програми покладається у межах повноважень на Мінприроди, інші суб'єкти системи моніторингу та місцеві органи виконавчої влади.

Програма фінансується з державного бюджету, а також з інших джерел.

Орієнтовний обсяг фінансування за рахунок коштів державного бюджету становить близько 200 млн. гривень.

Виконання Програми розраховане на 2006-2010 роки.

Контроль за виконанням Програми здійснює Кабінет Міністрів України.

6. Очікувані результати виконання Програми

Виконання Програми сприятиме:

належному забезпеченню органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських і міжнародних організацій обґрунтованою, об'єктивною і достовірною інформацією про стан навколишнього природного середовища;

поліпшенню управління у сфері охорони навколишнього

природного середовища та забезпеченню
раціонального
природокористування;

оптимізації фінансових витрат на забезпечення
функціонування
системи моніторингу за рахунок підвищення
ефективності
використання наявних можливостей;

оперативному реагуванню місцевих органів виконавчої
влади та
органів місцевого самоврядування на виникнення або
загрозу
виникнення надзвичайних ситуацій та належному
контролю за їх
розвитком і ліквідацією наслідків;

поліпшенню координації дій суб'єктів системи
моніторингу під
час планування, організації та проведення спостережень і
спільних
заходів.